

Nr. 20.

Anul I.

RÂNDUNICA

FÓIE LITERARĂ-BELETRISTICĂ.

APARE

IN SIBIIU, DE TREI ORI PE LUNA.

PROPRIETAR-EDITOR ȘI REDACTOR

SILVESTRU MOLDOVAN.

SUMARUL:

Cele din urmă foi	Iuliu I. Roșca.
Profesorul Iordache	Marg. Moldovan.
Esilatelor noastre	V. B. Muntenescu.
Secretarul și Bucătarul	Scribe și Mélesville
Din trecut	Aurel Ciato.
„Vorbă slabă“	Brebenel.
Rămurele:	
Lacrimi!	I. Spartali.
Uituri (Chiuituri)	I. G.
Feliurite	* * *

Apare:
în 10, 20 și 30 a fiecărei luni.

Abonamentul:
Pe an 6 fl., pe jumătate de an 3 fl., pe pătrar de an 1-70 fl.
Pentru România și străinătate pe an 16 franci.

Proprietar-editor și redactor Silvestru Moldovan.

CELE DIN URMĂ FOI.

*Când vèlu-i de melancolie
L'așterne tòmna pe pământ
Pălînd verdéța din câmpie,
Curmând al paserilor cânt;*

*Și când a verii dulce bóre —
Ne mai putëndu-se 'mbuna
De raza unui sarbéd sóre —
Se schimbă 'n vijelie grea;*

București.

*Cu dor veđi cum pe urma-ușórá
A vecinicei peiri se duc
Visările de-odiniórá
Și frunđele ce se usuc!*

*Căci ne sunt dragi chiar vestejite,
Pêtrunse crud de vânt și ploii
Și-ori cât ar fi de rebegite...
Fiînd cele din urmă foi!*

Iuliu I. Roșca.

PROFESORUL IORDACHE.

Novelă.

(Urmare.)

Margareta Moldovan.

Dómna Căldărescu nu scia de cele întemplate, căci venea cu Viorica în urma lor cam de ce pași. Vêđu mișcările violente a lui Padu, dar le atribui naturii sale vehemente și nici prin minte nu i-a trecut vre-un conflict. Disparițiunea lui Padu sê sfiřiși cu o întrebare din partea dómnei Căldărescu, la care Veran îi răspunse iute, că va fi avënd cine scie vre-o afacere. Veran voia cu tot prețul sê rămână conflictul dintre el și Padu secret, până la timpul sêu. Nu voia absolut sê între în împăciuire cu el, căci de mult acum căuta ocașia sê se revanșeze asupra ne'nțelegierilor din trecut. Scia apoi cu siguritate, că îndată ce dómna și domnul Căldărescu vor afla despre acest conflict, vor nisui, ca afacerea sê ajungă la sfiřișit pe cale pacinică, și Veran acêsta nu o voia. Nu voia sê ajungă în poziția de-a contradice de pe acum fiitorilor socri și nu voia nici sê repășescă.

Cunoscea natura vehementă a lui Padu și scia, că acela nici când nu sê va retrage, cum putea dar el sê

se retragă, ca un laș și ca un fricos? Nu, asta nu putea!

— A sosit vremea — dicea el — ca sê-mi trag socotêla cu „domnul Padu“. Am sê-i ciuntesc urechile la miserabilul acela.

La Căldărescu erau pregătirile pe cina de Sâmbătă sara în toiul lor.

Eleonora singurâ numai nu își afla locul și nu putea sê lucre aprópe nimic, de ori ce sê apuca nu era în stare sê o ducă la sfiřișit. Ea dădea cu socotêla, că între Padu și Veran nu sê vor sfiřiși lucrurile bine. Ei, dar ce putea face ea? Nu-i spusese mamei sale nimic din cele întemplate, căci de, nu putea, ba nici nu scia cum, trebuia sê-i fi spus dela început și asta nu o făcuse, acum era târziu și trebuia sê tacă până la sfiřișit cu atât mai mult, că Veran îi dăduse sê înțelegă, că sê tacă despre cele ce a vèđut că s'a întemplat între el și Padu. Veran nu-i chiar spusese asta, căci nici nu i-a vorbit nimic de Padu, cu atât mai puțin apoi i-a

spus, de ceea ce lui nu-i plăcu. Veran era de părerea să lase în voia Eleonorei tot și el pretindea, ca ea să înțeleagă ceea ce nu-i place lui. Ei dar i-a fost destul să-i dea a înțelege, și ea a tăcut și tăcea să nu îl supere.

V.

În odața profesorului Iordache era întunec pe jumătate, când intra Veran înăuntru. Iordache se simbla agitat — întru cât putea el fi — prin odaie.

În odaie era cea mai mare disordine, haine erau aruncate încocoșe și încolo, un gemantan pe jumătate cu rufe stătea deschis în mijlocul odaței. Pe masă era un vraf de cărți adunate lângă olaltă, așteptau și ele momentul, în care să fie așezate în gemantan.

— Bună sara prietine, ce mai faci? — duse Veran încă de pe prag.

— A, dta, uite ce fac — și arătă la gemantan.

— Voiesci să pleci?

— Da — răspuse cam obosit Iordache, arătându-i un scaun, să ocupe loc.

— Și unde, dacă mi-e permis a sci?

— Nici eu nu știu unde.

— Așa dar călătorie de distracție?

— Adecă nu prea. — Vreau să merg pe acasă, în satul nașterii mele, să petrec acolo câteva zile, și apoi de acolo voi vedea în cătrău mă voi duce.

— Bine domnule, nu ai putea amana călătoria acésta?

— Și pentru ce? — dör vë serbați nunta, sau...?

— Nu domnule, nunta rămâne pe mai târziu. — Acum e o altă cestie la ordinea zilei. Aș dori să știu numai, că poți d-ta amana plecarea?

— Dacă trebuie să fie, da — răspuse Iordache cam încurcat, căci nu scia cum și ce-i.

Fața lui Veran acum să întunecă și pe frunte îi să iviră crețele, cari erau semnul, că el avea de spus un lucru mai important.

— Te rog domnule, dacă ai timp acum, să mă ascuți.

— Mă rog poftesece — duse Iordache oprindu-se în fața lui Veran cu mâinile în busunar și uitându-se fies la el.

— Este vorba domnule Iordache despre o afacere de onóre.

— Nu te înțeleg.

— Mă vei înțelege îndată, te rog să mă ascuți. Sunt doi ani de atunci, de când mi să trage mie conflictul cu Padu.

— Padu? Nu îl cunosc — duse Iordache mirat.

— Cred că nu îl cunosci, sper însă, că vei avea ocașiune a-l cunósce.

— Și cum vine mă rog Padu aci, nu înțeleg?

— Îndată voi esplica tot lucrul. — Înainte cu doi ani eram încă în Paris la studiu. Precum vei sci și dta, noi studenții români am întemeiat o societate a noastră, a tinerimei studiöse. În tot anul să țineau trei-patru conferințe ale societății. Eu încă eram în comitet și astfel aveam oșe-care drepturi pe acolo.

Padu venise și el la Paris să-și continue studiile.

La o conferință de aceste, din diferințe de principii am ajuns la un conflict serios cu el, întru atât, încât după aceea ne încunjuram încă de departe unul pe altul. — Acum după ce am venit aci la mirésă, la bal spre surprinderea mea aflu pe Padu acolo și de mai multe ori cu o impertinență vedită în societatea miresei mele. Când făcui visită Eleonorei, pe Padu îl aflu acolo, încins în conversație intimă cu ea.

— Cu domnișóra Leni — îl intrerupse Iordache de tot mirat — nu înțeleg?

— Da. Ea adecă îmi spusese atât, că îi este cunoscut vechiu, dar acésta pe mine nu mă împörtă. — Eu am observat în totă purtarea lui Padu față de mine o impertinență, pe care eu nu o pot suferi, cu atât mai mult nu, căci el sciind conflictul de acum doi ani, umblă să își răsbune prin aceea, că îmi seduce mirésa.

— A, pe domnișóra Leni, curios om — îl intrerupse din nou Iordache, zăpăcit de cele auđite.

— Póte să fie prietin vechiu al casei la Căldărescii — continuă Veran — dar după neînțelegerile nós-

RĂMURELE.

Lacrimi!

Ție, care dormi aici, sub piatra asta albă! — Ție, a cărui inimă a murit și care nu mai suferi! — Alb crin înflorit ieri, sipică așa de fragedă, pe care o umflare a vântului te-a dus de pe lumea asta! O! ție, care ai fost într-o vreme fericirea mea, suferința mea! Ție, pe care te-am iubit atâta și care n'ai știut nici odată! O! ție, care ai fost bucuria și desnădejdea mea, pot să-ți spun astăzi cu glas tare: *Te iubesc!*

O! lasă-mă să țiș în nópcea morméntului iubirea, care mă doböră, cultul ce am pentru tine, lasă-mă să plâng sub negura ce se lasă din cer, fiind-că nu am să mai vëd nici odată zimbetul têu, care mă îmbăta!

Cât sufer, Dumnezeu! Ce crud îmi e chinul! Și durerea mă sdrobesc lângă morméntul têu!... Aci aș vrea să rămân în nópcea vecinică, și cu fruntea pe pisania asta rece, să-mi potolesc focul în care mă svircolesc!

Mórtea luându-te, a răsturnat idolul meu, lira mi s'a spart și nu mai răsună... Pe luthul meu puternic nici o mână nu sböră și tu nu ai cetit versurile, pe cari le-am făcut. Altădată cântam și péna-mi tremurândă

scia să găsescă vorbe dulci și puternice, însă ađi plâng! Bêtrâneța a amorțit în inima mea acentele-i cele mai nobile.

Sunt tiner însă și iubesc natura! Mă îmbêt când o privesc! Pe mine ađi mă duce vântul, umblu pribeag ca și o luntre sfărmată! Destin miserabil! Mórte neobosită! Mi-ai sfășiat inima răpindu-mi-o! Însă mi-ai luat ceva mai mult: musa mea, comóră fără preț, a murit sub sceptrul têu biruitor

Multe lacrimi au curs de când cu rugăciunea aceea, și scumpa ta amintire nu s'a șters din inima mea, fiind-că de multe ori viu în vechiul cimiter, ca să-ți vëd morméntul, să-mi aduc aminte de trecut.

Pisania nu mai este albă și pe fie-care an tot mai mult mușchii crește pe ea; ér pe lângă cruce cresc floricele, pe cari le culege amantul têu.

Și când îmi amintesc chipul têu, mă gândesc la tinereta mea, la pèrul meu albit, mi se pare că-ți string mâna, însă e numai inchipuire . . . și mă întorc încet acasă.

Voiajul meu s'a sfirșit și simț, că membrele îmi șovăie, însă aș putea se spun, fără să mint, că tu ești singura femeie ce-am iubit în cei optzeci de ani, pe cari i-am trăit.

Bucuresci.

I. Spartali.

tre de atunci, el ar fi trebuit să se retragă de tot după ce a aflat, că Eleonora îmi este mirăsă, ér nu să se pórte așa impertinent. — Astăzi am fost silit să-i spun, că este obraznic, ér el, dacă se va ținea de cuvânt, trebuie să mă provóce la satisfacție cavalerescă. — Êtă ce este, acum cred că m'ai înțeles.

— Da, te-am înțeles, dar apoi mai încolo.

— Nimic. Eu am venit la dta să te rog să-mi fii secundant la cas de lipsă. — Sciu, că ești un om bine-văduț și iubit de fitorii mei soeri, și cred, că nu îmi vei refusa acest serviciu și pentru aceea, căci aci e vorbă și de Eleonora.

— Mă rog, când e vorba de domnișóra Leni, cu plăcere, cum nu?
(Va urma.)

ESILATELOR NÓSTRE.

*Femei! în lume voi sunteți
Originea a totul,
În luntrea pe marea vieții
Voi sunteți matelotul.*

*Femei române! vă salut
În drumul greu și mare,
Că sufletul ni l'ați umplut
De-o sfântă admirare;*

*Voi, ce urmați pe-ai voști iubiți
În focul luptei crunte,
Și cu iubire le 'mpletiti
Cununi de flori pe frunte;*

*Fermecătore 'n veselii
Și 'n zile de durere,
Și-așa de sincere soții
Și mari când sórtea cere.*

*Noi vă așteptăm cu-atâta dor
Ce nu se póte scrie —
De aur mândru viitor
Se-aduceți din robie;*

*Și se vă 'ncununăm și noi
Cu mândre floricele,
Că-ați fost mândria noastră, voi,
În zile-atât de grele.*

V. B. Muntelescu.

SECRETARUL ȘI BUCĂTARUL.

Comedie într'un act.

(Urmare.)

Scribe și Mélesville.

Adolf. Ce noroc!

Antoniu. Acum poftesce să îți arăt cămara.

Adolf. Ești prea bun, eu însă nu simt de loc fόμε.

Antoniu. Ertare, iubite amice, însă fόμεa D-tale nici nu se ia în considerație, ci stomacul Escelenței cere în óra acésta un dejun. Dta o să arangezi trei cou-

verte, pentru Escelența Sa, pentru dl Baron și pentru secretarul nostru cel nou.

Adolf. Ce spuneti, secretarul cel nou? Și pentru ce mă ții pe mine?

Antoniu. Pentru-ce? Pentru-ce? Pentru bucătar, — nu te-ai rugat însuși pentru postul vacant?

Uituri (Chiuituri).

— Din literatura populară a Zarandului. —

Câte flori mi-am adunat
Din Ardeal și din Bănat,
Tóte-o 'nflorit și-or legat,
Numai flórea ce mi dragă
Nici nu 'nflóre, nici nu légă,
Póte că-i semânța slabă.

Hai leliță tinerea
Să-ți arét inima mea,
Gândurile să-mi alungi
D'ingă min' să nu te duci.

La cea gură de isvor
De trei ori am fost să mor,
Pe lelița așteptând,
Din inimă suspinând!
Eram mic și ne 'nvățat
Și cu dorul ne dedat.

Dragostea cu cin' să face?
Cu lelița, care-ți place.
Dragostea de unde mere?
Dela buze tinerele
Și degete cu inele.

De urit și de bănat
Nici o sară n'am mâncat.
De urit m'aș duce 'n lume;
Ómenii mi-or pune nume:
Mie gráu, mândrii tăciune.
De urit m'aș duce 'n țară;
Ómenii mi-or pune érá:
Mie gráu, mândrii săcară.

Vai mâncatu-s de străini,
Ca érba de boi bătrani;
Mâncatu-s de vorbă rea,
Ca vița de iarnă grea.

Ride-mi lele printre dinti
Și nu spune la părinți.
Ride-mi lele când și când
La mine ochii țipând.
Frunză verde măr sălcui,
Că io inima ți-o sciu.

Ochii tòi mândruțo hăi!
Ochii tòi mă bagă 'n bółă,
Sprâncenele ér mă scółă.
Érá fața ta senină
Durerea din trup alină.

I. G.

Adolf (afirmând) Fôrte bine, credeam numai că... Ai dreptate, eu sunt bucătarul (la o parte) Măne plécă, și mie nu-mi vine nici un mijloc în minte, cum aş putea da Elisei informațiuni urgente. (se sună)

Servitorul prim. (vine) Contesa Elisa cere Ciocolada (dispare).

Antoniu. Intr'un minut. Acum e vorba, amicul meu dejunul Escelentei Sale mai are timp; pregătesce mai întâiu Ciocolada și du-o înlăuntru.

Adolf. Cum, mi-e permis să duc Ciocolada eu însumi în odaia Contesei?

Antoniu. Sigur.

Servitorul prim (vine) Contesa cere două Ciocolade.

Servitorul (dispare).

Antoniu. În camin este foc (împinge masa) Așa, aici pregătesce Ciocolada.

Un vëndător. (predând lui Antoniu o hârtie) Dela Escelența Sa. (dispare).

Antoniu. Aha, un raport pentru secretarul cel nou. (lui Adolf) Veđi puțin de foc, mișcă-te, mișcă-te.

SCENA 10.

Cimpoi. (în toaletă elegantă cu un rând de nasturi, sabie, vestă brodată, pudrat tare)

Precedenți.

Antoniu. Ah — Secretarul nostru! (se plécă).

Adolf. Drace, ce original!

Cimpoi. (cătră Antoniu) Cine este dl acela?

Antoniu. Un bucătar, pe care vreau să-l pun puțin la probă.

Cimpoi. Un bucătar! Hei, hei, veđi, un bucătar — și îl chiamă?

Antoniu. Rousseau!

Cimpoi. Rousseau? — Rousseau? Hm! În bucătărie un nume de tot necunoscut! Așa un post important, nu se pôte incredința celui dintăiu bine venit.

Antoniu. El ăce că își pricepe arta.

Cimpoi. Te rog. iubite d-le intendant, așa spun ei toți; eu cunosc bucătăria. Liniștesce-te însă, îl voi examina eu. (Amëndouă mâinile în buzunar balansând elegant cătră el) — Dl se pare a nu se ocupa de mult cu arta acăsta?

Adolf. De un timp fôrte scurt.

Cimpoi. Și unde ai început studiile?

Adolf. (la o parte) O se fie un examen tare ferbinte pentru mine (tare) la Bery.

Cimpoi. Acăsta mi-am cugetat-o eu; cu atât cred începătorii acăstia tineri că au ăis tot. (Cătră Adolf) Nu ai lucrat nici odată în bucătării private?

Adolf. Vă pot servi.

Cimpoi. (Cătră Antoniu) Atunci stăm altecum; pôte să se fi format. — Așa dară nu sunt motive ca să-ți fie frică de un mic examen, și să ai bunătate să-mi răspunđi la următorele întrebări. Un scaun!

Adolf (la o parte) Auleo! Auleo!

Antoniu. Secretarul nostru se pare a posedea cunoșcințe estinse.

Cimpoi. (stergându-și cu o batistă buzele și pune pe scaun, se mișcă cu maniere nobile, cu ambele mâni în buzunare balanséză) Eu — eu trec peste sausuri, trec peste Fricasée și raguuri, cu un cuvânt peste ABC-ul artei de bucătărie; o se te atac cu atât mai puțin cu supele, Macaróne, pastete ori cu alte apucături artistice de tigiaie; căci despre lucrurile acăstea există reguli și rutina înlocuiesc de multe ori lipsa de talent.

Adolf (stergându-și sudórea de pe frunte). Trebuie să constat că dl secretar are o cunoșcință despre hărțile de menu, de mă face să tremur.

Cimpoi. Eu însă te întreb — bagă bine de samă — te întreb, — cum se face Ortolana à la provençale? (Balansând și uitându-se cu o căutătură binevoitoare la Antoniu, care face în continu la complimente).

Adolf. Ortolana —

Cimpoi. Da, da! Ce sistem urmezi în privința acăsta? Ai un câmp larg. Geniul D-tale are deplină libertate...

Adolf. Întrebați dară: „Cum se face Ortolana à la provençale?”

Cimpoi. Ortolana vie nu are nici o valóre servită la o masă; pentru ca să-și capete valóre, trebuie — nu mai pot spune mai mult, decât; cum se pregătesce Ortolana à la provençale?

Adolf (încet) Doresc, ca afurisitul de secretar să se ducă la dracul.

Cimpoi. (Cătră Antoniu) L'am prins. (tare) Mai deslușit: „Să fierbe Ortolana în haina sa proprie, sau în...

Adolf. În haina sa proprie.

Cimpoi. Ei, nu-i așa! Ascultă! Luăm, adecă Dta iai o trufă aprópe de mărimea (forméză un pumn) destul, cea mai mare, care se pôte găsi; o scobesci, iai Ortolana și o îmbraci în slănina de șuncă crudă, o bagi în trufe și o stropesci cu sauce de Heringi. (iute și într'un ton) Mulți iau sardele, este însă fals de tot și una dintre cele mai mari greșeli de bucătărie, ce pôte exista sub sóre. După ce s'a făcut acăstea tóte, făcut foc sus și jos, din ambele părți; acoperit și păstrat acoperit, și rezultatul este — (ridicându-se cu triumf) făptura ortolanei à la provençal!!

Adolf. Scusați, respectez teoria, dar praesa decide. Arta bucătăriei se asemănă unui proces de chemie și în chemie...

Cimpoi. Eu nu vorbesc despre chemie, eu rămân la bucătărie.

Antoniu. Bine, bine, domnii mei, vom fi îndată cu toți în curat. Dl Rousseau va vedea de ciocoladă și de dejun, și aici (scotind o hârtie) pentru D-ta un raport d-le secretar.

Cimpoi. Ah! — un raport? Așa, așa!

Antoniu. Escelența Sa doresce, ca încă înainte de dejun să fie espedat. Grăbiți-Vă cu el, arătați-Vă istețimea.

Un servitor (aduce ciocoladiera și ciocolada).

Antoniu. Așa! Aici îți aduce d-le Rousseau aparatul cel mic; pus aici! — Acum, d-lor Vă las singuri, ambii aveți ocupațiunile D-Vóstre. (dispare cu servitorul)

SCENA 11.

Cimpoi la masa de scris, *Adolf* pe partea cealaltă la foc.

Cimpoi. Da, un raport! (învértindu-l) Ra-ra-port. În ordine! Nici o dubietate! Raport. — Cu cetitul mai merge, cum mai merge, dar cu scrisul merge fôrte greu. (pausă)

Adolf (ficséză ciocoladiera de blech, ia copereméntul jos). Nu știu de unde să mă apuc, am heut de sute de ori ciocoladă, însă la prepararea ei nu m'am cugetat încă nici odată. (pausă.)

Cimpoi. Este fôrte uricios lucru, să aibă un secretar așa mare necesitate de scris.

Adolf (ia un cuțit și începe a rade ciocolada pe masa care să află lângă el).

Cimpoi. (prin larmă conturbat din studiu) Ce face omul acela, mi se pare, chiar rade ciocolada. — Pentru Dumneđu — nu așa! Așa se făcea acum douăzeci de ani. A l'italienne în bucăți mici.

Adolf. Vă mulțănesc.

Cimpoi. Hm, o se-mi bat eu mult capul, o să mă subscriu pur și simplu sub acest raport (ia o pênă) Dumneșeu! (cătră Adolf) în trei ori patru bucăți, da și tocăsece; (privindu-și pênă) Ce mai condeie, subțiri și fine ca nesce piciorușe de muscă; eu sunt învățat cu mult mai gróse materiale de scris. (Cătră Adolf aprópe plângénd) Da ce nepriceput mai e și omul acesta (aruncând pênă) Stai! (sare în sus și fuge la el) Unde-i ciocolada? Aici cu ea; Uită-te, bagă de samă. el începe următoarele în trei tempo mai întâi își răsucește rocu și manchetetele; după aceea se pune în pozitură, corpul plecat spre înainte peste masă, piciorul drept înainte, cel stâng înapoi; în fine își bagă mâinile în buzunar și rămâne așa vre-o câte-va secunde) Înainte! (învârtése) Veđi — veđi, cum se ridică spuma; numai un moment încă pe foc, în filigene, și asta se numesce apoi chocolada a l'Italianne.

Adolf. Înțeleg eu, însă să recere pentru așa ceva rezervare.

Cimpoi. Du-te la masa mea de scris și continuă de unde am lăsat; veđ eu, că la urma urmelor tot eu trebuie să fac ciocolada.

Adolf. Da pe cum veđ, D-ta încă nici nu ai început.

Cimpoi. Dacă n'am început, începe D-ta.

Adolf (se pune pe scaun).

Cimpoi. În tot cazul îi este lui mai ușor ca mie! Acolo nu este stricat nimic, pe când aici lucruri greșite trebuiesc făcute éráș bune. (tóră apă în ciocoladă) Indată e gata (pune ciocolada la foc) Focu încă nu arde (cântând) La! La! La! La! Frumos foc! Fórte frumos.

(Va urma.)

DIN TRECUT.

*Stând răđimat pe cote la masa-mi învechită
Adese las să sbóre gândirea-mi în trecut,
Să răscoléscă 'n taină viața-mi fericită,
Pe care-ale uitării perdele n'au căđut.*

*Și-mi veđ ca 'n vis trecutul urmat de aspre timpuri
Veđ prietini de cruce, cu care alergam,
Să prindem fluturașii sburdalnici de pe câmpuri,
Și prinși apoi se stingem al fluturilor neam.*

*Veđ colo căsulia, în care tótă sara
Cu Ghită și cu Victor ne adunam la sfat,
Și în cetiri, în critici, în cânturi cu gitara
Uitam de tótă lumea, cum și ea ne-a uitat.*

*Veđ mai departe 'n tótă frumșetea-i fecioréscă
Pe scumpa Eleonora, ce m'a 'nvețat să cânt,
O veđ cam zimbitoré cu vocea-i ingeréscă
„Să nu mă uiti“ imi ăce și mă privesce blând.*

*O veđ apoi la masă și tristă și cuminte
Dicénd între suspine: „te-am drag încă de mult“,
Aici gândirea-mi tace, și-o lacrimă ferbinte
Vorbesce pentru dênșă: „tu sigur ai cređut“.*

Budapesta.

Aurel Ciato.

„VORBĂ SLABĂ“

(Urmare.)

Mare parte — comune întregi sunt nobili, descendenți ai vitejilor nemeșiți de împérații de odinioară. Și pe asta cu tot dreptul, dau mult. Să întemplă că întrebându-i: Román ești, mé? Ba dle, io-s nemeș; ér studenții mai ridicăți te omórá cu „Visitkarten“ per „de“ și cu armaturi.

Mai demult oltenii erau renumiți ca fericiți posesori a unor guși proverbiale pe la grumazi, cari multora le era binevenite, căci scăpau de cătane.

Prin câteva comune grasa teribil acest „părăsit“ și de sigur Darwin, făcénd cunoscintă cu acești „deco-rați“ și comparând gușile cu reservoarele (caritățile) de nutremént dela grumazi ale măimuteilor, avea un motiv mai mult a scrie „selecțiunea naturală“ și ăcea „vorba slabă“, că omul nu dela Adamul lui Moise să trage.

De altcum „vorba slabă“ despre guși a rămas până ađi, cu strigătul găinilor, spune cronica.

O bătrână adecă, ce purta o gușe epochală, boțocănită sub barbă, ca să scape de incomodare, o arunca pe umere și eșia să cheme găinile. Pui, pui, pui, pui... striga gros și răgușit, până când tot aerul din plumăni și rezervarul gușei să deșerta. În locul rămas gol, aerul năpădea fizicalicesce, cu o așa vehementă, încát sorbindu-l, după ultimul „pui, pui“ momentan urma hășăitul „haurșșș“ care ținea, până ce gușa ajungea „status quo ante“ așa, ca bieteles găini spăriete, nu-și găseau locul pe sub co-

tete. Spune cronica, că trei ăile biata bătrână n'a putut aduna „la masă“ pe bieteles găini, ce le adusesse din Ardél și nu erau obicinuite cu astfel de invitare.

Originea gușilor, tot după cronica poporală ardelenă, deriva chiar dela „baba Dochia“ cea cu caprele. Suindu-se adecă prea de timpuriu cu caprele pe munții Tării-Oltului, a înghietat și s'a făcut stan de petró cu capre cu tot. Grupul de petrii se póte vedea aprópe de comuna Drăguș, ér din „pétra“ babei Dochia curge isvor și cine bea din el face gușă. Ba mulți ardeleni vreau să scie „vorba slabă“, că chiar numele Drăguș deriva dela Dragă Gușă.

Așa era mai de mult. Astăđi gușile sunt o raritate prin Țara-Oltului, ér bătrânii veđénd apucăturile rele ale tinerilor de ađi se vaieră, ăcéndu-le: „era mai bine până aveam gușile la grumađi, dar e mai réu acum de când gușile ne cresc în cap“.

Acum să trecem la câteva specialități, căci nu tóte sunt publicabile.

O comună aprópe de marginea spre Ardél, era renumită pentru téscul de uleiu, atât de necesar românilor în postul paștilor. În tot decursul, ăiua nóptea, curtea proprietarului era plină de ardeleni, cari făceau uleiu roșu-negru din sâmburii de bostan.

Procedura e următoarea: sâmburii bătúți în piură, până la făină, să prăjesc în lespeđi de petró, și apoi

să cos în o straiță de lână. Cu straița, în stare caldă încă, să pun în crintă — o gaură scobită pătrat în un butuc, tocmai de mărimea straiței. Pe straiță să pune un coperiș foarte gros de lemn, ce se potrivește întocmai între părății crinței, apoi pe coperiș lucru cu meșteșug, și îi dai pene până curge uleul.

De regulă cantitatea uleiului atârână de conștiințiozitatea gazdei, ăr cel din cestiune nu era tocmai omul. Simula că strânge, dar după ce să depărta mușterii, el cu prietini săi, judele, cassarul etc. frământa și prăjea a două oră „turtele“ și tescuindu-le bine, oleul obținut îl dau la licitațiune între ei, pentru rachiu.

Dar odată s'au păcălit.

Fiind mulți ămeni, fiecare, mai din voie, mai ca să le facă loc curând, să imbiau cu rachiu, așa că spre sară gazda și prietini erau, cum să dice — chefuiți.

După depărtarea ardelenilor, prietini liciteză uleul ce va eși din „turte“ strânse a două oră, aduc rachiu și bând să pun să frământa, să prăjescă, să storcea din nou turtele.

Până la penultima turtă a mers lucru strună, dar aici chefuirea a ajuns la culme. ăr în învălmășala închinerii un cățal al gazdei, gășind loc gol și cald în crintă, să incolăcesce la odichnă. Un „bonvivant“ vedând crinta plină și pipăind, strigă tovarășilor: „Măi fireați... uite cum să răcesce straița!“ Atunci toți lărmuind, cântând, alérgă, pun coperișul pe „straiță“ și dă-i pene; ăr „uleul“ curgă în vasul, în care era și celalalt mestecându-se. Și toți compătumeau pe bietul ardelen, că i-a rămas mai tot uleul în turtă. De bucurie au tăiat un blid de cěpă mestecată cu rădichi — și s'au ospetat, ăr întru târziu judele a plecat cu uleul acasă.

Dimineta, când să scotă straița din crintă, să pună a altor ardeleni, ved rățacirea. Tablou... Bole...

De atunci nu s'a mai pomenit tesc în acea comună, ăr dacă pe cineva îl mănca spinarea, n'are de cât trecend prin comună să întrebe: „N'aveți un pic de uleiu, că apoi ș'au gășit beleaua. Satul tot îi sare în cap.

Unei comune situată aprópe de pasul pe unde a trecut Radu Negru în România, i-a eșit „vorbă slabă“ pentru cunoscințele din prăsirea galitelor.

Era adecă o vreme, când locuitorii nu cunoscseau decât după nume gășinile.

Pe acele vremuri un om a mers în Ardél cu un car de gogóșă (cartofi) ca să-și aducă spițe de rotă. Atras la un prietin sas, cu a cărui „frăuă“, Lae să avea „tare bine“. Căci Lae era gazda sasului, când „frăua“ acesteia mergea să vëndă struguri, și acum, ajuns de prima dată în casa „fărtatului“ sas, acesta nu scia, cum să-l omenescă mai bine.

Frăua îi face o „păpărădă“ cu jumeri de slănină, dar spărgend oușele, glumea pe sub sprâncenă cu Lae și arunca pe furis cojile pe el. Odată o surprinde ju-pănul și potca-i gata: „Trițee, nu căz nu mai da cojile în „fărtatul“, că jel să mănăie și nu mai vine la noi!“

Lae, care în viața lui n'a mai mănecat păpară, a cerut și a căpătat o gășină „căduță“ cu 13 oușe, și ajuns acasă o a sălășluit sub vatră, să-și vađă de socotela.

Și acum el și cu el tot satul aștepta să vađă minunea, și după ce cloca scóte puii se perondau cu toți să admire cocoloșii aurii.

Dar nu să puteau descebălu. Cloca mănca cucuruz, ăr puii circăiau în jurul ei a mama focului. Să văietau, să băgau pe sub clocă, eșeau și țipau de răsună casa; ăr la cucuruz nici nu să uitau. Cloca desperată, să tindea pe fole pe padimentul bătucit al casei, răcăia cu unghiile, ciocănia pământul, să brustura în drépta și în stânga, lucru mare. Și ămenii să iau de gând, că ce va fi cu puii de sbiară așa grozav.

În fine sosese judele, fruntea satului, și ascultă jalba, că de trei țile puii uite cum să vaită și nu mănăncă cucuruz cu cloca.

Judele clatină din cap. „Măi proștilor, da voi când ați fost mici ați mănecat gogóșe cu mama dintr'un blid? Ori ați supt? Nătângilor. Puilor li fóme măi și uite ce pene bătute are cloca pe fole. Nu pot ajunge la țite, tonților! Nu pot suga, hăbăucilor.“

— „Așa-i măi! Nu pot suga. Trebuie tunsă pe fole! Dór așa facem și cu oile!“ ășeră ămenii luminați.

Și până bați în palmi s'au apucat și au tuns cloca pe fole să pótă suga puii.

Ar judele s'a depărtat fălos, că tot el e cel mai cu cap om din comună, vrednic a fi capul satului. Vorbă să fie, „La așa cap, așa căciulă“.

(Va urma.)

Brebenel.

FELIURITE.

Higiena.

Higiena profesiunilor.

Regulele igienice. Săténul ar trebui mai întâiu de tóte să aibă o locuință bună, compusă din două camere mari, să aibă ferestrele mari spre a avea destulă lumină, să nu fie umedă, să fie aședată cătră răsărit sau mézá-đi, să o încunjure (casa) cu mai mulți pomi, curțile se fie totdeauna curate și gunóiele să fie asvêrlite la câmp departe de locuințe. În casa unde locuiesc ămenii să nu țină paseri sau ori ce fel de mănecări, care strică aerul foarte rău.

Să se hrănescă bine, să nu mănca numai mămăligă, dar și pâne din când în când. De două-trei ori pe săptămână să mănca carne, care cea mai bună este carnea de vacă (vită). Țeranul nu consumă nici odată alimente în proporțiune cu puterile ce el perde în tótă

điua; de aceea dar el ar trebui să se hrănescă foarte bine.

Este bine sciut de toți, că sănătatea omului depinde (atârână) dela modul cum se nutresce, dela calitatea și cantitatea alimentelor.

Măncările trebuie să fie de bună calitate și luate în cantități cumpătate, astfel ca mistuirea să se facă repede; căci este sciut, căci cel mai mare rău de a scurta mai iute viața este necumpătarea în mănecări și beuturi, care face de se slăbesc prea mult puterile stomacului de a mistui, și astfel să slăbesc și cauzază diferite bóle de stomac. Să nu mănca nici odată mănecări prea calde, căci sunt foarte vêtămătóre și slăbesc organele mistuirei.

A nu se culca după masă pe pământul umed cu fața la sóre. Să se ferescă de beutura rachiuului, căci

prin această beaură otrăvitoare, omul se sinucide singur pe nesimțite.

Omenii dedați la vițitul beției sunt cu atât de compătimit, cu cât ei prin beaură slăbindu-și corpul preste tot, și mai mult nervii și creerii, își vatămă și puterile sufletesci, își pierd memoria, își tēmpesce puterea judecătii și devin omenii cei mai nemernici, cu totul nedemni de chemarea ce le-au dat-o divinitatea. Beaură necumpătată tēmpesce mīntea omului, o face nefolositoare, ba o ucide și o strică de tot. Câți nu sunt, cari pentru beaură s'au făcut cu mīntea lor nefolositori pentru societatea omenescă, cari dacă nu s'ar inchina beaurăi, ar putea fi de mare folos.

Ecă cum se injosese omul, care se inchină beaurăi, cât se face asemenea animalelor celor necuvântătoare.

Ce rușine este pentru omul cu mīntea, când necumpătul în beaură îl aduce într'o stare ca aceea, că între dēnsul și între animale nu mai este nici o deosebire. Ba este și mai decăduț decăt animalele, căci pe om mīntea nu-l impedează dela ce este stricacios pentru el, pe când pe animale nu le lasă instinctul se calce necumpătul. Animalul bea numai cât îi trebuie, ér omul, calcă mēsură, cumpătul și bea cât nu-i trebuie.

Un mare scriitor al santei biserici, Sântul Ioan Gură de aur dice: „Cu cât este mai bun asinul și cănele, decăt bețivul“. (Omil. 71 ad. pop.)

Păgânii cei vechi vėdēnd, că necumpătul în beaură degradază așa tare pe om, făcēndu-l mult mai decăduț decăt animalele, au considerat beția de un mare păcat înjositor de om. Asemenea Romanii nu suferea în Senat pe omul bețiv, ci îl depuneau din tōte serviciile statului, ca pe unul, ce nu era demn să domnescă preste altul. Lacedemonienii îmbētau pe sclavi, și-și aduceau copii înaintea lor, ca aceștia să vadă ce urit păcat este beția.

Necumpătul în beaură omōră pe om trupesc, stricēndu-i sântăatea și scurtēndu-i viața. Sē căutăm împrejurul nostru și vom vedea, că nici un bețiv, n'a avut și nu va avea viață lungă, ci fie-care mai curēnd seu mai târziu, dar în ori-ce cas de cu vreme intră în negrul mormēt.

Necumpătul în beaură face pe om desfrēnat, căci necumpătul și desfrānarea umblă pe aceeași cale ca două surori. Necumpătul în beaură face desfrēnat pe tiner, prin aceea că-i scurtază viața și-i slăbesce puterile spirituale; face desfrēnat pe cel căsătorit, prin aceea că-i causază cērtă și neînțelegere în casă, ba face desfrēnat și pe bētrānul cel încăruntit, aducāndu-i rușine și degradare înaintea lumii.

Beția este stricaciosă și în privința sântăței, care o nimicesce de tot. Intre bunătățile naturale, lumesci, mai prețuită este sântăatea. Așa este, că de nimica nu îngrijesce omul mai bine, ca de sântăate; și această din causă, că nimic nu folosesce viața fără sântăate. Și ecă acest mare tesaur, omul bețiv îl prădează.

Astfel bețivul se sinucide nu numai trupesc dar și sufletesc.

Dar pe lângă sinuciderea atât trupescă, cât și sufletescă, ei mai duc o viață imorală, o viață în lenevire, în certe și în bătăi, și în urmă își consumă și averea lor, și ajung în fine cu familie cu tot, în cea mai negră miserie.

Imbrăcămīntea pe dēnsii se fie tot-deauna uscată și curată și după timp; astfel iarna se pōrte o imbrăcămīntea mai grōsă și bine arangiată pe corp; picioarele asemenea trebuie bine îngrijite, încălțămīntea se fie bună ca se nu rēsbescă umezala în ea, cel puțin de două

ori pe sēptēmană se se spele pe picioare cu apă caldă érna și vara cu rece. Sē facă cel puțin în fie-care lună o bae peste tot corpul, sau se se spele cu o petecă udă.

(Va urma.)

Dr. *Elefterescu*.

Una și alta.

Cel mai nou atentat. Din Francia, patria atentatelor, sirmele telegrafice ne-au adus ăilele trecute scirea despre un nou atentat, îndreptat contra presidentului republicei, Casimir Perier.

Președintele mergea în trāsură la primblare prin bois de Boulogne, dimpreună cu secretarul seu, când etă că se întâlnește față în față cu o cētă de nuntași, cari veneau în două trāsuri, cântând vesel și chiuind. Unul din nuntași — pe semne anarchist — a recunoscut pe președintele și strigă: etă președintele. Atăta a trebuit! Nuntașii se repediră cu toții la trāsura președintelui și îl incunjurară, făcēndu-i ovațiuni. Dintre toți însă cea mai aprigă s'a arētat sócra mare, — și aci urmēză atentatul — care hătind pe președinte de haină, îl rugă, să o sārute, dicēnd că prin această face cinste mare nuntașilor.

Președintele, de! ce se facă? fu silit să implinescă rugarea sócrei, o sārută iute în obraz și apoi plecă cu trāsura în fuga mare, temēndu-se de un al doilea atentat din partea — sócrei mici, care încă era de față.

* * *

Aventuri amorose în familia țarilor Rusiei. Pe când țarul actual, Alecsandru III. e bolnav de mōrte, publicul a fost surprins nu de mult de o scire senșională, referitoare la țareviciul Nicolaie. S'a svonit adecă, că moștenitorul de tron s'a îndrăgostit foc de o balerină dela operă, care e o — ovreică polonă. Scirea această numai acum a ajuns la cunoștința publicului mare, dar se afirmă, că la curtea țarului s'a sciut acest lucru mai de mult. Cam acum trei ani a vėduț țareviciul pe frumoșa ovreică și a prins-o dragă. Țarul auđind despre această, s'a infuriat grozav și în prima furie a voit să esileze din Rusia pe încântătōrea față. Cugetând însă, că prin această îi va face reclam prea mare și va produce senșatiune, s'a hotărīt să depărteze pe fiul seu din Rusia pe un timp ore-care și l'a trimis în călătorie în jurul pământului. Țarul a gândit, că fiul seu va uita pe frumoșa față, ér ea pōte își va afla alt amoz.

Acesta a fost motivul nesciut de lumea mare, pentru care țareviciul a făcut „călătorie sa de plăcere“, prin țeri depărtate, când era să cadă jertfă unui atentat în Iaponia. Dar speranța țarului nu s'a implinit: țareviciul n'a uitat privirea celor doi ochi infocați ai ovreiceii și îndată ce a sosit acasă s'a dus acolo, unde îl trăgea inima.

Țarul a făcut atunci un alt plan. S'a hotărīt să însōre pe fiitorul seu urmaș și i-a ales de mirēsă pe o đină a Munților-Negri, pe încântătōrea fică a principeului Nichita din Montenegro. Principele la dorința țarului s'a dus la Petersburg, dimpreună cu fca sa, dar țareviciul i-a primit rece și n'a voit nici să auđă despre căsătorie. Principele Nichita s'a reñtors în munții sei încâtva blamat, căci gurile rele au scornit, că el a mers cu fca sa la Petersburg cu scopul, de a o îmbiē la curtea împērătescă. Acum țareviciul este fidanțat cu Alice, principesa de Hessen. Cum s'a intēmplat această, ce e cu frumoșa ovreică și că face-se va ori ba căsătorie, mai cu samă dacă se va intēmpla să mōră țarul? tōte aceste sunt acoperite cu un vėl misterios și nepătruns.

Fapt e, că țareviicul, cu greu se va putea decide să rupă de tot relațiunile amorose cu adorata sa.

Casuri, respective aventuri-analoge acesteia s'au mai întemplat în familia Romanov. Este cunoscută relațiunea amorosă, ce a avut-o țarul Alecsandru II. tatăl țarului actual, cu principesa Dolgorucki, cu care el s'a cununat după mórtea țarinei.

Aventură interesantă a avut însă unchiul țareviicului, marele principe Alexe, fiul țarului Alecsandru II.

(Va urma.)

Anecdote.

Infandum regina iubes renovare dolorem.

Un țigan cu mintea 'ntregă și coalea cu judecată,
Iși făcuse o căruță tot cu lanț de teiu legată
Și plecă 'ntr'o diminetă, să se ducă la pădure
Ca s'aduca un car de lemne, și de va afla și mure.
El pe cale tot gândește, ba intruna planuri face
Cum s'adune lemne bune, ba cum să le și încarce,
Ba pe sară cum s'a 'ntorce coalea plin de fudulie,
Er nevasta cu copii să-l primescă cu mândrie
Și pe când făcea la planuri, în pădure se trezește
Și se uită 'n toate laturi, ba în urmă să opresce
Lâng'un fag și-și lăgă iapa, și căruța ș'o 'ntocmesce
Apoi ia toporu 'n mână și s'apucă de cioplesce.
Dă și taie la trupină num'odată cade fagul
De-i omoră pe loc iapa, ba îi sdobesce și carul.
Vedând țiganul năpatea, ia toporul în spinare
Și se 'ntorce cătră casă trist și plin de supărare.
„Vai de capul meu séracul, pățit-am și treba asta,
Cum să merg acum acasă, că mă bate rău nevasta,
Și cum mergea trist pe cale, să opresce num'odată,
Căci veduse niște rațe cum înotau în o baltă.
Tot e trebă dise el, vre-o rață de oi apuca
O fi bună, căci cu ea o să scap și de belea
Și aruncă cu toporul după ratele din baltă,
Er aceste mai șirete, simțind au sburat pe dată
Și țiganul a rămas, supărat în urma lor
Trist se uita el prin baltă, după scula-i de topor.
Arză-te focul de lume, că mult ești tu blăstemată,
După ce mi-am sdrobit carul, mi-am pus și toporu 'n baltă.
Cum să merg acum acasă, ce să spun nevastii mele
Cum să mint ca să nu afe, cum să scap acum de rele?
Și cu gândul la nevastă de haine s'a desbrăcat,
Ca să-și caute-acum toporul, el se aruncă în lac
Și pe când căuta prin lac după rōșba de topor
Un sēcui îi fură haina, lăsând pe țiganul gol.
Dōmne sfinte și 'ndurate, cum să merg acum în sat.
O să ridă totă lumea vedându-mă desbrăcat.
Și plângend stă bietul om lângă lac și se gândește
Cum să scape de ocară, num'odat'o potrivește,
Căci gândește la Adam! În raiu ce haine-a avut
O să-mi împletească o șurtă, dōr sunt țigan priceput.
Papură este destulă și-i frumoasă, că e verde
O să-mi fac din ea o șurtă, de tot trupul nu se vede.
El s'apucă deci de lucru, și o șurtă împletește
Ș'o încinge 'n juru-i bine, și cătră casă pornesce.
Ce să veđi, bietul țigan de altă belea a dat,
Când se dică Dōmne-ajută, când se între chiar în sat,
Et' un om eșea în cale-i, cu doi cai la o căruță
Care cai vedend verdeta, s'apucară de-alui șurtă
Și i-o mncară pe totă, er acum bietul țigan
Fu silit să mērg'acasă în vestmēntul lui Adam.

Ploiesci, Octobree, 1894.

I. Cāndea.

* * *

Din scōlă. *Rēspunsuri potrivite.* Era óra de limba latină în clasa I. gimnasială: Profesorul intrébă pe un băiat ce însemnă cucēntul: *ciconia*. Vecinul din drēpta îi șoptesce: *cocostărc*, cel din stānga în acelaș timp îi spune: *barză*. Băiatul rēspunde pipit: *cocobarză*.

Pentru ce se face podul preste apă, întrebă profesorul pe elev.

— Pentru ca să trecă apa pe sub el, — rēspunse elevul.

Sciri literare.

Au apărut:

Deputat cu ori ce pret, satiră, de Gr. Mărunțean, ed. II. Bucuresci, 1894. 8° mic, 64 pp. Prețul 75 bani.

Tipuri și moravuri după natură, schițe de Gr. Mărunțean, Bucuresci 1894 8° mic, 78 pp. Prețul 1 leu.

Jiul, revistă pentru sciință și literatură, apare în Tērgu-Jiului, în 15 a fiecārei luni, cu cuprins variat și folositor. Numērul I. a apărut în 15 Aprile a. c. Condițiunile abonamentului în România pe an 8 lei, în străinătate 10 lei.

Recomandăm atențiunii cetitorilor nostri aceste aparițiuni.

Șaradă

de Vióra Magdu.

Stimaților cetitori

Și iubitelor surori!

Am plecat de mult pe drum.

C'un cuvēnt, ca să vă spun

Ce ușor îl veți afla,

Pe mijloc de-l veți tăia.

Partea 'ntăi cuvēnt frumos

Omenimei de folos;

Fără el prea mulți micuți,

Se numesc de sārăcuți.

Partea a dōua mai ales

E cuvēnt de interes

Cultural; ușor aflați

Că de el vă 'nteresați.

Er întreg dacă-l tocmiți

Sciți pe unde îl găsiți?

În blid, prin case romānesci

Când îl mnci să-l tot doresci.

Terminul de deslegare este până în 27 Octobree (8 Novembree). Intre abonēți, cari vor deslega-o corect până la acest termin, se va sorta ca premiu o șatulă de hārtii de epistole, cu devisa: „Totul pentru națiune“ pusă ca premiu de autora șaradei.

Corespondența.

Ciprian în S. Am trimis nr̄ii perduți la adresa I. D. în Am. Din cele trimise vom publica pe rând.

V. M. în Eci. Primiți mulțămitele nōstre.

Petr în Seg. Trimite-ți deslegările, ce le faceți. Pentru găcitură Vē mulțămim.

Red.